

«Ο ΑΓΙΟΥΣ ΠΟΥΤΑΜΟΣ»

Ξεφυλλίζοντας τον λεσβιακό τύπο παρατήρησα ότι τα οικολογικά προβλήματα έχουν αρχίσει να απασχολούν έντονα και τους ανθρώπους του νησιού μας. Πολλά γράφονται, πολλά λέγονται και πολλά γίνονται. Ένα λοιπόν από τα ζητήματα που άρχισε να συγκεντρώνει έντονη κριτική είναι και το φλόμωμα του χειμάρρου που βρίσκεται στην περιοχή του Μανταμάδου. Στα νερά του κλειστού κατά το καλοκαίρι χειμάρρου ρίχνεται το φυτό φλόμος, το οποίο δηλητηριάζει τα ψάρια και ό,τι άλλο ζωντανό βρίσκεται στα νερά. Οι Μανταμαδιώτες με τα καμάκια στα χέρια προσπαθούν να καμακώσουν τα ζαλισμένα ψάρια και αρκετοί το καταφέρνουν. Το βράδυ γυρίζουν στο χωριό αφήνοντας στην τύχη τους τον χείμαρρο, η ζωή θα ξαναγυρίσει στο ποτάμι, τα ψάρια θα μπουν πάλι στο ποτάμι θα έλθει πάλι το καλοκαίρι κ.λ.π.

Αυτή είναι συνοπτικά η διαδικασία του φλομώματος του ποταμού. Η καταστροφή της φύσεως, δηλαδή της ζωής στα νερά είναι δεδομένη. Φωνές ακούγονται δεξιά κι αριστερά εναντίον της συνήθειας αυτής. Εφέτος μάλιστα ασκήθηκαν και αστυνομικές διώξεις και οπωσδήποτε η κατάσταση θα ενταθεί. Ωστόσο πρέπει να τοποθετήσουμε τα πράγματα στη σειρά τους προκειμένου να δοθεί μια ιστορικο - κοινωνική εξήγηση και μετά να ακολουθήσουν τα άλλα.

Του Παναγιώτη Δ. ΜΙΧΑΗΛΑΡΗ*

Είναι βέβαιο ότι η διαδικασία που περιγράψαμε αποτελεί ένα έθιμο της περιοχής. Οι διηγήσεις των παλαιότερων μπορεί να μας οδηγήσουν και 200 χρόνια πίσω. Την καλύτερη μάλιστα μαρτυρία την έχουμε από την πέννα του Στράτη Μυριβήλη, που προλογίζοντας το βιβλίο του Βασ. Πλάτανου «Ελληνικά Λαϊκά Πανηγύρια», Αθήνα 1963, γράφει (σ. 11-12): «Υπάρχει ένα μεγάλο χωριό στη Λέσβο, Μανταμάδος λέγεται. Εκεί κατοικούν οι πιο φιλέορτοι Έλληνες μεταξύ όλων των φιλεόρτων Ελλήνων. Οι Μανταμαδιώτες έχουν ωραία υποζύγια, άλογα, μουλάρια ή γαϊδουράκια καταστόλιστα από χάντρες και χαϊμαλιά και φανταχτερά σαμάρια. Καβαλικεύουν λοιπόν, βάζουν ένα κλωνί βασιλικό στ' αυτί και πηγαίνουν στα πανηγύρια του μεγάλου νησιού. Από το ένα έρχονται, στο άλλο πηγαίνουν. Η Λέσβος έχει εκατό χωριά και ισάριθμα πανηγύρια.

Οι Μανταμαδιώτες πηγαίνουν και στα εκατό. Και έχουν άλλα τόσα στο δικό τους χωριό. Δεν τους φτάνουν λοιπόν όλες αυτές οι γιορτές των αγίων. Δημιούργησαν και ακόμα μία. Τον «Άγιο Ποταμό». Μιάν ορισμένη μέρα του καλοκαιριού ολόκληρο το χωριό συν γυναιξί και τέκνοις, καβαλικεύει τ' άλογά του και πηγαίνει σ' ένα κοντινό ρέμα. Εκεί πανηγυρίζει όλη τη μέρα πιάνοντας ψάρια, που τα ζαλίζουν, φλομώνοντας τον χείμαρρο. Βιολιά, λαγούτα, γλέντι τρικουβερτο.

Τί τρέχει; Οι Μανταμαδιώτες έχουν το πανηγύρι του «Αγίου Ποταμού!»...

Αυτά λέγει ο Μυριβήλης. Και η μαρτυρία του, που είναι τόσο έγκυρη περιγράφει και άλλα χαρακτηριστικά που δεν υπάρχουν πια. Από τα πανηγύρια λοιπόν των Μανταμαδιωτών μπορούμε να ομολογήσουμε ότι έμεινε πλέον μόνον ο «Άγιος Ποταμός». Για τα άλλα ας μη μιλάμε καλύτερα. Πρόκειται για πόνο ψυχής...

Τί κάνουμε λοιπόν τώρα; συνεχίζουμε να τους κατηγορούμε για καταστροφή της φύσεως; Καταστροφή σίγουρα υπάρχει και εγώ πρώτος το υπογράφω αφού το βλέπω κάθε χρόνο με τα μάτια μου. Όμως πως γίνεται απότομα να σταματήσει ένα τόσο παλιό έθιμο; Με αστυνομικές μεθόδους; Με μηνύσεις και κλεφτοπόλεμο, που είναι σίγουρα ότι θα ακολουθήσει και θα ενδυναμώσει ακόμα περισσότερο τη τάση για φλόμωμα και ίσως μάλιστα με πλέον δυσάρεστα αποτελέσματα. Εξάλλου ας μη ξεχνάμε ότι αυτοί που με τόση ευκολία τους κατηγορούμε τώρα, χωρίς να κάνουμε τον κόπο να ζητήσουμε πληροφορίες για τη συνήθεια αυτή, είναι οι ίδιοι που πολύ πρόσφατα με δυναμικές ενέργειες απέτρεψαν την εγκατάσταση ιχθυοτροφείου στην περιοχή τους και έδωσαν έτσι ένα λαμπρό παράδειγμα οικολογικής συνείδησης!

Λοιπόν, τι πρέπει να κάνουμε; Κατά τη γνώμη πρέπει πρώτα ειδικοί επιστήμονες να εξετάσουν το μέγεθος της καταστροφής που συντελείται και κατά πόσον δημιουργεί άμεσα προβλήματα στη ζωή του οικοσυστήματος του ποταμού. Αν πράγματι υπάρχει τέτοια επιβάρυνση θα πρέπει να πλησιάσουμε τους κατοίκους του χωριού και με διαλέξεις, ομιλίες διαφωτιστικές κ.λ.π. να προσπαθήσουμε να τους πείσουμε να σταματήσουν το φλόμωμα ή να βρουν άλλους τρόπους, λιγότερο δραστικούς και καταστρεπτικούς για να πιάνουν τα ψάρια. Τέλος πάντων να βρεθεί ένα διέξοδο στο αδιέξοδο που πάει να δημιουργηθεί. Είμαι βέβαιος ότι οι Μανταμαδιώτες θα καταλάβουν έστω και αν κινδυνεύει το τελευταίο πανηγύρι τους...

* Ο Παν. Δ. Μιχαηλάρης είναι φιλόλογος - ερευνητής στο Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών.